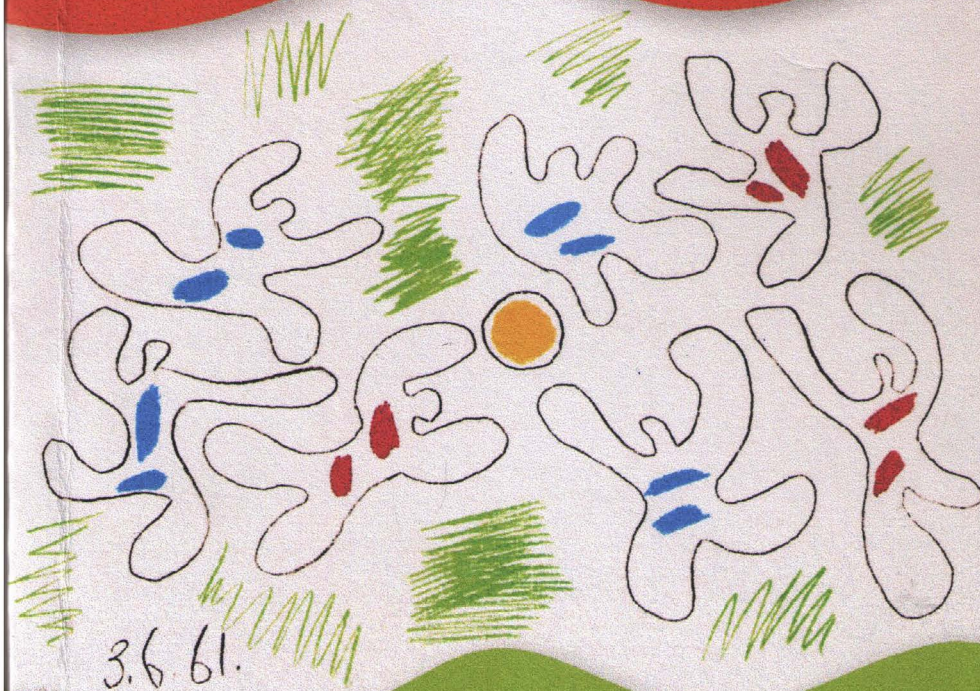

«Citius, Altius, Fortius!»:

феномен спорту в літературі та культурі

Матеріали Міжнародної наукової конференції
Бердянськ, 24-25 вересня 2020 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет філології та соціальних комунікацій

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

Збірник матеріалів конференції

**Бердянськ
2020**

УДК 81+82(05)
Ф42

Редакційна колегія:

Головний редактор – Новик О.П., докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ); заступники головного редактора – Філоненко С.О., докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ); Харлап О.Д., завідувачка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства, докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ).

*Друкується за рішенням вченої ради
факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 1 від 19.08.2020 р.)*

Ф42 «Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі»: [зб. наук. матеріалів конференції (Бердянськ, 24–25 вересня 2020 р.) / [гол. ред. О. П. Новик]. Бердянськ : БДПУ, 2020. 190 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, присвячені дослідженню феномену спорту в літературі та культурі крізь призму методологій філології, культурології та журналістики і методики. Висвітлено окремі проблеми гри, змагання, категорій тілесного й духовного в контексті оновлених знань.

УДК 81+82 (05)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2020

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

	Т. САВЧУКА В ПОВІСТІ О. ЯВОРІВСЬКОЇ «ЮКІ. ЛЮДИНА 400 ШРАМІВ»	110
Ніколова О.О.	МОТИВИ ЗМАГАННЯ ТА САМОЗВАНСТВА У ДИЛОГІІ “ДВАНАДЦЯТЬ СТЬЛЬЦІВ”, “ЗОЛОТЕ ТЕЛЯ” І. ЛЬФА ТА С. ПЕТРОВА	113
Новик О.П.	ЖИТТЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ФУТБОЛУ: ДИСКУРС ЖИТТЯ ЯК ЗМАГАННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ	115
Пасько І.В.	ПОЗИТИВНИЙ ОБРАЗ СПОРТСМЕНА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ	117
Повсткін Є.М.	ДЗЕРКАЛО ДЛЯ ФІЛОСОФА: ШАХИ В АРСЕНАЛІ НЕОКАНТІАНЦЯ ЛЕВКА ВЕРБУНА (ЗА ПОВІСТЮ ВАЛЕРІЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО “ОСТАП ШАПТАЛА”)	119
Прокопович Л.В.	БОКС В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	122
Кузмич М.В.		
Процик І.Р.	ФУТБОЛЬНИЙ ДИСКУРС У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ	124
Прушковська І.В.	МОТИВИ ГРИ І ЗМАГАННЯ В ТУРЕЦЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	127
Радужан М. Д.	ГРА І СПОРТ У ФІЛОСОФІІ ХОСЕ ОРТЕГИ-І-ГАСЕТА	129
Рєва О. О.	МОТИВ ГЛАДІАТОРСЬКОГО БОЮ В РОМАНАХ САЙМОНА СКЕРРОУ: «ГЛАДІАТОР. КНИГА 1. БОРОТЬБА ЗА СВОБОДУ», «ГЛАДІАТОР. КНИГА 2. ВУЛИЧНИЙ БОСЦЬ»	132
Сінча С. А.	ВІД КРИКЕТУ ДО СЕРФІНГУ: СПОРТ У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ АРТУРА КОНАН ДОЙЛЯ, БЕРНАРДА ШОУ І ДЖЕКА ЛОНДОНА	135
Сластьонова Д.С.	БОРОТЬБА ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕПОХИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖЕКА ЛОНДОНА «МЕКСИКАНЕЦЬ» ТА ЧАКА ПАЛАНІКА «БІЙЦІВСЬКИЙ КЛУБ»)	137
Слижук О.А.	ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ БІОГРАФІЇ ВИДАТНОГО СПОРТСМЕНА У ПОВІСТЯХ О. ГАВРОША ПРО ІВАНА СИЛУ	140
Смаглій І.В.	ТІЛЕСНІСТЬ І СЕКСУАЛЬНІСТЬ У РОМАНІ “ПОДВИГ ВАЙВАСВАТИ” ОЛЕСЯ БЕРДНИКА	143
Смаровоз І. С.	КОРИДА ЯК ВИД СПОРТУ В ПОВІСТІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО «АРСЕН»	145
Тхорук Рая	ПРО СЕРІОЗНІСТЬ ГРАЙЛИВОГО У ЧАСИ FIN DES SIÈCLES	146
Федоренко О. Б.	ДУХОВНА І ФІЗИЧНА СИЛА КОЗАКІВ-ХАРАКТЕРНИКІВ – ГЕРОІВ УКРАЇНСЬКОГО РОМАНУ ХХ СТОЛІТТЯ	149
Федько О.Ю.	“Я МУШУ БІГТИ, ІНАКШЕ ЗАГИНУ”: МОТИВ (САМО)ПОРЯТУНКУ ТА ЗЦІЛЕННЯ У РОМАНІ Й. БАТОР “ТЕМНО, МАЙЖЕ НІЧ” ТА РУТ ВЕА “У ЛІСІ-ЛІСІ ТЕМНОМУ”	152
Філоненко С.О.	ЛІД, ВОГОНЬ І ВОЛЯ ДО ПЕРЕМОГИ: ФОРМУЛИ ПОПУЛЯРНОЇ КУЛЬТУРИ У ФІЛЬМАХ ПРО ФІГУРНЕ КАТАННЯ	155
Харлан О.Д.	ФУТБОЛ У МИСТЕЦТВІ – МИСТЕЦТВО У ФУТБОЛІ: БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ДИСКУРСУ	157

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

2. Мазуренко І.В. «Мала проза» Валер'яна Підмогильного на тлі катеринославських реалій 1920-х рр. URL: <http://www.museum.dp.ua/article0253.html> (дата звернення 10.08.2020)

3. Підмогильний В.П. Остап Шаптала. Харків: Всеукраїнське видавництво, 1922. 120 с. URL: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FPidmohylnyi%2FOstap_Shaptala_vyd_1921.pdf (дата звернення 10.08.2020)

Прокопович Л.В.,

кандидат технічних наук,

Одеський національний політехнічний університет

Кузмич М.В.,

Одеський національний політехнічний університет

БОКС В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Театральність спорту, як культурної практики із публічною змагальністю [2], найбільш яскраво проявляється в художніх видах (художня гімнастика, акробатика, фігурне катання тощо) та в різних видах двобою, зокрема, у боксі. Саме це робить бокс затребуваною темою в художній літературі.

Зазвичай, наявність боксерської тематики в творах художньої літератури пояснюють намаганнями письменників продемонструвати своє захоплення цим видом спорту.

Адже відомо, наприклад, що Артур Конан Дойл, який захоплювався боксом, наділив боксерським “минулим” і своїх славетних персонажів – Шерлока Холмса та доктора Ватсона (який навіть був чемпіоном полку). А в романі “Родні Стоун” головний герой – старий моряк – згадує різні боксерські поєдинки, свідком яких йому довелося стати. В книзі згадуються відомі бійці XIX століття – Джон Джексон, Джим Белчер, Даніель Мендоса, Краб Вілсон та інші.

Тема боксу присутня й в творах Бернарда Шоу, який також був прихильником боксу, і активно вболівав за французького боксера Жоржа Карпентьє.

Є твори про бокс у Ернеста Хемінгуея (“П’ятдесят тисяч”, “Босць”), який серйозно займався боксом та навіть провів декілька справжніх боїв.

Проте не лише захоплення боксом спонукало письменників до втілення цієї теми в своїх творах. Іноді вона ставала ефективним творчим інструментом, який дозволяв авторам жити свої твори справжнім драматизмом.

В цьому плані досить показовими є твори Джека Лондона. Адже йому вдалося найбільш повно розкрити тему боксу в житті людей. І сталося це не лише тому, що йому, як журналісту, доводилося часто робити репортажі зі спортивних змагань, завдяки чому він добре розумівся на питанні, а й ще тому, що бокс якнайкраще відповідав основній темі його творчості – протистояння людини і природи, людини і суспільства, людини та іншої людини на маленькому майданчику, обмеженому канатами. Саме бокс, як різновид двобою, дозволяв Джеку Лондону показати драматизм такого протистояння та висвітлити характери своїх персонажів. Адже, приділяючи багато уваги технічним деталям бою (як, наприклад, в оповіданні “Гра”, де бій між улюбленцем публіки Флемінгом та похмурим, схожим на дику тварину

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

Понтою, описано на дві з половиною глави), письменник не забуває про драматургію бою, про переживання головних персонажів, про їх мотивації, що штовхають до перемоги, змушуючи ризикувати життям. Така мотивація вивела на ринг флегматичного “Мексиканця” Рівєру, якій, ненавидячи бокс, готовий був померти заради того, щоб хунта отримала гроші на закупівлю гвинтівки для продовження революційної боротьби.

Привертає увагу ще той факт, що письменники здебільшого роблять боксерами тих персонажів, яким симпатизують. Принаймні, таке враження складається під час читання роману Ірвінга Шоу “Багач, бідняк”, де один із двох братів, Том, обирає кар’єру професійного боксера. Попре деякі “темні” сторінки біографії цього персонажу, він єдиний, біля кого залишаються справжні друзі.

Аналогічним чином розгортає образ одного зі своїх персонажів, Кості, Анатолій Рибаків в оповідання “Канікули Кроша”. Саме те, що Костя займається боксом, допомагає письменнику показати (користуючись різними прийомами) складний шлях становлення хлопця як особистості, коли він, маленький та тендітний на зовнішній вигляд, виявляється сильним як фізично (на змаганнях одержує перемогу над супротивником, вищим та дужчим за нього), так і морально (знаходить в собі сили з’ясувати правду про смерть свого батька, вивести на “чисту воду” мерзотника Веєна, визнати, хто для нього є справжніми друзями).

Письменник посилює образ Кості, співставляючи його із іншим персонажем – Крошем. Той, збираючись записатись у секцію боксу, довідується про цей вид спорту в енциклопедіях. Ось, що він з’ясував (*цитуються мовою оригіналу*): “Бокс – вид спорту, кулачний бой... Цель боя вывести противника из строя ударом в наиболее чувствительную часть тела... – нокаутом... Нокаут сопровождается полусознательным или бессознательным состоянием, наступающим чаще всего в результате удара в подбородок или в живот” [3, 139]. Прочитавши це, Крош почав розмірковувати: “Приятно, конечно, стать чемпионом мира или Европы. Но если тебя заставят харкать кровью, будут лупцевать по животу, долбать по кумполу, повергнут в полубессознательное, а то и вовсе бессознательное состояние, то лучше стать чемпионом по шашкам. А один наш парень стал чемпионом по настольному теннису, тоже всё понимает” [3, 139].

Анатолій Рибаків, до речі, не єдиний, хто глузував із подібного ставлення до боксу. Відомі гумористи І. Ільф та Є. Петров у своєму фейлетоні “Караул! Милиция!” так описують враження глядача, який вперше потрапив на змагання з боксу (*цитуються мовою оригіналу*):

“На ринг вылез главный судья и зычно заявил:

– Заключительный день международных состязаний по боксу.

После этого ударил гонг. Самобытный гигант подошёл к блондину с могучей грудью и ударил его по морде. Из носа блондина пошла кровь.

Я судорожно вцепился в руку ласкового старичка.

– Послушайте, папаша, вы ничего не заметили?

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

–Долбай его! – завизжал старичок, отмахиваясь от меня, как от мухи. – Добивай гада!

В ужасе я обхватил туловище друга.

– Пусти, – прохрипел он, отпихивая меня ловким боковым ударом и бешено аплодируя. – В живот цель, в живот!

Ободрённый гигант трахнул блондина в ключицу. Блондин закрылся рукавицами, как кот, и попятился. Но верёвки преградили ему путь. Блондин с отчаянием оглянулся – выхода не было. Тогда он, неловко маша руками, полез на самобытного гиганта.

– Милиционер!!! – крикнул я. – Помогит...

...Бейте меня, режьте меня, но на бокс я больше не пойду. Довольно крови!" [1, 75–276].

Так, дійсно, бокс – кривавий вид спорту. Цей спорт – не для всіх. А лише для сильних духом і тілом. Саме цим він і приваблює письменників, які намагаються зрозуміти природу Людини, визначити межі людський здібностей.

Отже, поєднуючи всі розглянуті приклади, можна зробити висновок, що тема боксу в художній літературі далеко не завжди є самоціллю, а служить, переважно, творчим інструментом, який дозволяє письменникам підкреслити сильні характери певних персонажів, показати їх в процесі розвитку, становлення особистості, а також надає додаткових можливостей для дослідження природи Людини.

Література

1. Ильф И.А., Петров Е.П. Необыкновенные истории из жизни города Колоколамска: Рассказы, фельетоны, очерки, пьесы, сценарии. Москва: Книжная палата, 1989. 496 с.
2. Прокопович Л.В. Театральність спорту в соціально-філософському осмисленні. *Scientific Journal "Virtus"*. 2019. № 35. С. 40–44.
3. Рыбаков А. Приключения Кроша: Повести. Кишинёв: Лумина, 1984. 320 с.

Процик І. Р.,

кандидат філологічних наук, доцент,
докторантка кафедри української мови,
Національний університет "Києво-Могилянська академія"

ФУТБОЛЬНИЙ ДИСКУРС У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ

В останні роки помітне зацікавлення лінгвістів питаннями використання лексем із футбольного дискурсу в художніх текстах, що пов'язано з непоодинокими випадками вживання футбольної лексики поза звичними для неї науковим і публіцистичним стилями, а також із появою напередодні проведення в Україні та Польщі спільного чемпіонату Європи з футболу кількох спеціально приурочених цій події антологій художніх творів на футбольні теми. Пожвавлення інтересу українських мовознавців до специфіки функціонування футбольної лексики в художніх текстах зумовлено ще й тим, що в українській літературі ХХ ст, на противагу ХХІ ст., було загалом небагато

Наукове видання

**«Citius, Altius, Fortius!»:
феномен спорту в літературі та культурі**

Збірник матеріалів конференції

Головний редактор:

доктор філологічних наук, професор **Новик О. П.**

Дизайн обкладинки: Панченко Наталія

Надруковано з оригінал-макету, наданого авторами

Підписано до друку 04.09.2020.

Формат 60x86/16. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman». Друк – лазерний.

Ум. друк. арк. 11. Наклад 100 прим. Зам. № 21.

Адреса редакції

вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл., 71100

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи

ДК № 2691 від 05.09.2007 р.